

275/11780

(Foreløbigt manuskript)

MYTTERI PÅ "SØRIDDEREN".

12/1 - 1988.

Jørgen Møller
Rørmosen 31o
299o, Nivå.
Tlf. o2-244918.



På vei til England.

Et af de mange tilfælde under besættelsen 1940/45, hvor konflikten mellem den danske legale regering og frihedsbevægelsen kom frem til overfladen, var ved mytteriet- eller måske snarere kuppet- på minestrygeren "Søridderen", der fandt sted i Storebælt den 10' marts 1943.

Situationen var den, at det tyske "rige" den 9' april 1940 havde overtaget den militære beskyttelse af Danmark, men at den danske hær og flåde kunne bestå.

Denne for dansk militær mærkelige ordning blev senere fastlagt i detaljer. En af aftalerne var, at minestrygning i danske farvande, skulle udføres i forening af den tyske og danske flåde, således at tyskerne strøg de nord-sydgående ruter (Norge-Tyskland), mens danskerne strøg de øst-vestgående ruter (hovedsagelig Kalundborg-Aarhus og Korsør-Nyborg).

Ved et møde 6' maj 1940 i Marineministeriet mellem tyskerne og danskerne udtalte daværende viceadmiral Rechner, at Søværnskommandoen jo ikke kunne garantere, at fartøjerne forsvandt fra danske farvande og f.eks. gik til Sverige. Dette var en fornuftig forudseelse.

Tilbage til "Søridderen". Skæbnen ville, at jeg i 1942/43 skulle aftjene min værnepligt i flåden, og derved- efter rekrutskolen- kom til at gøre tjeneste i denne minestryger.

Dette skib var bygget 1942 på Orlogsværftet. Det var på 270 t. displacement. Turbinedrevet (Atlas), 2200 AHK. 53 m langt. Besætning 47 mand. Det var bestykket med 2 stk. 75 mm kanoner, luftskyts, minestrygningsgrej etc. Maximum fart ca: 19 knob.

Vi strøg miner (hovedsagelig magnetiske miner), som var nedkastede af englænderne fra fly. Vi strøg strækningen Korsør-Sprogø, mens en anden dansk minestryger strøg Nyborg-Sprogø.

Den 10' marts 1943 blev "Søridderen" kapret af 7 frihedskæmpere, der var hjulpet ombord af 2 mand af skibets besætning, og det var meningen, at man skulle sejle skibet til England. For at være helt korrekt, ville man faktisk til Aberdeen i Skotland.

Officerer og underofficerer blev truede med revolvere og blev ført hen under broen, for siden at blive ført hen i minelasten i agterskibet. Kun den vagthavende på broen, en søløjtnant af reser-

ven, fik ordre til at blive på broen for at navigere, stadig under revolvertrussel. Lidt senere blev dog skibets chef, orlogskaptajn Tage S. Prip hentet op på broen, idet løjtnanten havde sagt, at han kun tog imod ordre fra chefen.

"Søridderen" sejlede nu nordover, men på grund af utilstrækkelig oliebeholdning- dårligt vejr- gik skibet til Skælderviken, nord om Kullen. Her roede de 9 i kuppet implicerede -samt forfatteren af denne artikel- iland i skibets redningsbåd under nogen dramatik.

Hele affæren er senere beskrevet af orlogskaptajn Prip i "Tidsskrift for Søvæsen" for november 1979, samt kort beskrevet i dr.phil. Palle Roslyng-Jensens bog "Værnenes politik, politikernes værn" fra 1980, og i dr.phil. Hans Kirchhoffs bog "Augustoprøret 1943" skrevet 1978.

Som et kuriosum kan det nævnes, at en af de første, der har behandlet det tyske militærs tilstedeværelse i Danmark 1940/43 mere videnskabeligt er William D. Andersen M. A. i sin doktordisputats fra 1972: "The German Armed Forces in Denmark 1940/43, A Study in Occupation Policy"- en disputats fra University of Kansas. "Søridderen" er nævnt fuldt korrekt.

Selv skrev jeg i Sverige den 25' april 1943 en "dagbog", der dækker mine oplevelser. Denne bog er afleveret til Rigsarkivet.

Derudover har Danmarks Radio den 1' april 1983 haft en udsendelse om affæren, hvori orlogskaptajn Prip, kaptajnløjtnant H.-H. Wesche, maskinmester N.C.C. Sejrup, værnepligtig maskinist Hans Jørgen Frühstück Nielsen, samt forfatteren af denne artikel deltog.

I den sidste halve snes år, har jeg studeret sagen i forskellige arkiver m.v., og fundet supplerende interressante oplysninger, der har med denne meget specielle sag at gøre.

Mest interessant vil det dog nok være, at jeg beretter om, hvorledes jeg selv oplevede affæren, og de følger den fik for mig selv, efter at jeg forlod "Søridderen" i Skælderviken sammen med de 9 mand.

I 1942/43 var det mange unge danskeres drøm, at kunne undslippe til England, som jo syntes at være det eneste sted, at man rigtig kunne gøre noget i kampen mod tyskerne. Sabotagen i Danmark var kun så småt begyndt, og det var svært at finde nogen, der havde forbindelse med den begyndende frihedsbevægelse.

Jeg havde derfor dengang, kun een tanke, nemlig at prøve at komme til England, når min værnepligt var overstået.

Min fornemmelse var bestemt ikke, at den danske regering snart skulle stå overfor en situation, som den der indtraf den 29' august 1943. Snarere havde jeg- på mit lave plan- den mening, at regeringen kunne fortsætte gennem hele besættelsen. Dette betød, at hæren og flåden også ville være kommet gennem , uden at have ydet ret meget hjælp til de allierede. Som dansker kunne man simpelthen ikke være bekendt, så lidt vi ydede herhjemme.

Specielt for flåden havde den 9' april og tiden derefter været ydmygende. Dette skyldes først og fremmest politikerne, men flådens officerer var ikke uden skyld. Opmålingsskibet "Freja"s sejlads den 9' april fra Helsingør til Helsingborg med oberst Helge Bennike's regiment fra Roskilde var et lyspunkt. Nogle unge søofficerers plan, om at sejle 3 torpedobåde af "Dragen"-typen til England fra Frederikshavn samme dag, blev forpurret af chefen på "Peder Skram", der truede dem med de kanoner, som han ikke fik anvendt om morgenen.

Senere var der kun enkelte episoder. Dog var der i januar 1943 to søofficerer, der stak af fra vestkysten af Jylland i en fiskekutter til England. Dette foranledigede øjensynlig, at englænderne tog hele spørgsmålet om den danske minestrygning op. Der blev planlagt sabotage imod de flydemagneter, som minestrygerne anvendte, men ikke imod minestrygerne. Det var hensigten, at ødelægge flydemagneterne i havnene, og på Helsingør Skibsværft, hvor de blev bygget. Sagen går fra departement til departement i London, og til Admiralitetet, men det ender med, at man resolverer, at "...the Danes are merely doing their own house-cleaning". Der var altså flere, der tænkte på den danske minestrygning, end os der var ombord på "Søridderen".

Den danske flådes inaktivitet var derfor grunden til, at jeg handlede, som jeg gjorde, da begivenhederne først tog fart.

Den 7' oktober 1942 mødte jeg på Holmen (Flådestationen), for aftjening af min værnepligt. Rekrutterne lå dengang på det gamle kaserneskip "Fyen". Der var lidt romantisk ved, at være vagt henne agter ved officersmessen, der var i en stil, der førte hen til "Victory"s tid. Udover det var der ikke meget romantik, resten var en streng skole. Med lidt sans for humor, dog ikke uden lyspunkter.

Man kommer jo sammen med mange forskellige typer mennesker.

Fiskerne fra Vestkysten er ikke de kedeligste. Jeg husker, st vores delingsfører spurgte: "Hvad hedder flådens øverste chef ?". "Kong Christian" lød svaret, - "Uimærket, men hvad hedder den øverste chef til daglig ? ". "Jo, det er viceadmiralen" lød det korrekte svar. "Ja, rigtigt, hvad laver viceadmiralen til daglig ? ". Og der blev svaret "Ja, det er nok ikke store sager".

Eller en dag, da man stod stillet op på række og geled, og løjtnanten spurgte: "Er der nogen, der vil spørge om noget ? ". En gast i forreste række, gik tre skridt frem, slog hælene sammen og sagde " Løjtnant Bukh, jeg forstår ikke et muk".

Efter godt 3 uger blev vi tildelt forskellige tjenestesteder, og jeg blev sammen med en halv snes andre værnepligtige sendt med toget til Korsør den 1' december for at gøre tjeneste i "Søridderen".

I Korsør havn havde minestrygeren station mellem Havnepladsen og Fæstningen, på sydvestsiden af havnen. De tyske minestrygere lå ved Amerikakajen ved kuldepoterne, på Halskov-siden. Dette arrangement for, at de to mariner ikke skulle komme op at slås. I dårligt vejr med blæst, hjalp en marinekutter med at slæbe minestrygeren ud af havnen. Dette så nedværdigende ud for et krigsskib, men var grundet i det forholdsvis store vindfang i forskibet, forårsaget af stort spring i dækket for, samt af den store kommandobro.

Det viste sig snart, at det var en meget ensformig tjeneste, vi gik ind til. Den bestod i, at vi om dagen strøg miner, hvergang der havde været engelske overflyvninger i Storebælt. Det var magnetiske miner, hvorfor vi strøg med en 24m lang flydemagnet, der blev slæbt efter minestrygeren i en passende afstand. Man har sagt efter krigen, at der ikke var strøm på magneten. men det er ikke korrekt. Der blev ingen miner fanget i den tid, jeg var ombord, men der blev fanget miner både før og efter. I sin bog " Kæft, trit og retning" fortæller daværende værnepligtige læge Jørgen Røjel, at man netop ved strygning i sydlig-nordlig retning en dag fangede en mine kort tid før et tysk krigsskib skulle passere.

På vor rute var der mange overflyvninger af engelske fly, så vi var næsten ude hver dag, når vejret tillod det.

Chefen ombord var orlogskaptajn Tage S. Prip, næstkommanderende kaptajnløjtnant Aa. L. Muusfeldt (dog afløst 1' marts 1943 af kaptajnløjtnant H.-H. Wesche), desuden søløjtnant K. V. Raabye, søløjtnant i reserven H. G. H. Christiansen, maskinmester af 3' grad N. C. C. Sejrup og undermaskinmester af 1' grad C. F. W. F.

Rasmussen. Herudover kvartermestre, underkvartermestre, mather etc. plus værnepligtige.

Jeg- tildelt nummer 62- blev udpeget til ordonnans ombord, hvilket var anset for at være en god tjans. Når man havde vagt, stod man under, ^{broen} førte en vagtprotokol og passede en telefon. Jeg deltog også i den almindelige rengøring (jeg har aldrig vidst, at køjer kunne blive så gennemsigtige, blot ved at blive pudset med avispapir), endelig deltog jeg også i 2-timers vagt som skildvagt på kajen. Dengang sov man endnu i hængekøjer på banjerne. Man sov udmærket, trods det at man var mange. Om morgenen var det jo lidt svært at komme op, når piben lød, og ordren: "Reise, reise ud af køjerne". Det hjalp, når der blev tilføjet: "der er sorte piger på kajen", selvom det i Korsør på det tidspunkt forekom meget usandsynligt.

Den første gang, at jeg var ordonnans, blev der ringet efter mig fra officersmessen. Jeg løb kvikt agterover, hen ad dækket, ind i dækshuset, ned af lejderen- bankede korrekt på døren, og gik ind. "62 melder sig". Hertil svarede Prip: "Det var mange på een gang". Tonen ombord var militærisk, men ikke anstrengt.

Et af mine specielle job, var når radiostationen kl. 14 havde lyttet til nyheder fra B.B.C., at uddele en nyheds-epistel "British Official News", der blev fordelt rundt i messerne.

Når vi var i havn, blev der på telefonen- passet af ordonnansen- meldt fra luftværnscentralen ude i byen, hvis der var forvarsel (advarsel om kommende fly), luftalarm eller afvarsling.

En dag havde en anden værnepligtig vagt som ordonnans, og skulle meddele til vagthavende officer i messen, at der var afvarsling. Dette gjorde han med ordene: "Meddeler løjtnanten, at det hele er forbi", hvortil løjtnanten svarede: "De er vel ikke profeten fra Vendsyssel ? ". Denne profet var en jyde, der dengang på dag og klokkeslet havde forudsagt verdens undergang. Dette skete imidlertid ikke.

Den ene dag gik dog kun langsomt efter den anden, og man talte omhyggeligt antallet af dage til hjemsendelsen i juni måned.

Mandag den 8' marts havde jeg vagt ombord som ordonnans. Ved 22-tiden opdagede skildvagten på kajen, at der var brand i nærheden af Halskov-broen. Det så ud, som om at det var den tyske bjergningsdamper "Seefalke", der var ild i. Jeg gik ned agter, og meddelte i messen, at der var et skib i brand i havnen, sandsynligvis "Seefalke". Prip (chefen) sagde straks: "Det siger De ikke - det er sabotage". Det var imidlertid et pakhuss bagved "Seefalke" der brændte.

Tirsdag den 9' marts mellem 4.00 og 6.00 havde jeg igen vagt, som ordonnans. En værnepligtig maskinist Hans Jørgen Frühstück Nielsen kom op på dækket, og spurgte nogle mather, der kom hjem ved halvfemtiden fra Slagelse, om de ikke havde set noget til tre fyre der skulle være kommet med samme tog (posttoget) fra København til Korsør. Det havde de ikke.

Siden slutningen af februar havde Frühstück spurgt mather og værnepligtige, om de ville med til England med "Søridderen". Alle anså det, som noget pjat, og man lagde ikke megen vægt på hans fantastiske planer.

Frühstück syntes skuffet, over at de tre ikke var kommet. Det synes som om, at turen til England egentlig var planlagt til 9' marts, men på grund af en misforståelse med hensyn til "2-toget" fra København, der blev forstået som henholdsvis eftermiddags-toget og nattoget af to forskellige grupper, kom der uorden i forberedelserne.

Jeg havde naturligvis også hørt om turen til England, uden at lægge større vægt på det. Jeg sagde dog til Frühstück, at det jo var lige meget om det blev den 9' eller 10' marts. Det var faktisk således, at man rundt i Korsør talte om, at nu skulle "Søridderen" snart til England. Tilsyneladende havde alle hørt om det, undtagen officerer og underofficerer ombord.

Hovedmanden bag det planlagte kup, var en 24-årig styrmandselev Jørgen Essemann fra Københavns Navigationsskole- kaldet Krølle. Sammen med Frühstück var han medlem af den illegale gruppe "Væderen", der startede allerede i 1940. Krølle kaldte lederen af gruppen for "chefen", og denne havde meget gode forbindelser til London.

Inden Frühstück blev indkaldt til flåden, sejlede han med danske og tyske kulampere. Blandt andet havde han sejlet med s/s "Thor", der ejedes af K.K.K.K. (Københavns Kul og Koks Kompagni), der var delvis ejet af den tyske Hugo Stinnes Koncern. Dette var en udmærket camouflag for Frühstücks arbejde, der bestod i at fotografere krigsskibe i de tyske havne. I julen 1941 og i april-maj 1942 var han i Danzig og Gdynia (af tyskerne kaldet Gotenhafen) og fotograferede tyske slagskibe- formodentlig også "Tirpitz", der forlod Gdynia tidligt i januar 1942, for at gå til Norge gennem Kielerkanalen- og aldrig mere vende tilbage. De optagne film, blev afleveret til Krølle for videreekspedition til London.

Gruppen "Væderen" gik videre i "De frie Danske". Men tyskerne slog til i september 1942 og i februar 1943, derved var Krølle kommet i store vanskeligheder. I slutningen af februar skriver Krølle til Frühstück, at han kun kan klare den et par uger til. De to mødes i København og drøfter situationen.

Under dette møde siger Frühstück- nærmest i spøg : " Vi snupper "Søridderen"---". Krølle synes om ideen, men Frühstück siger: "Nej, det kan vi ikke". Men alligevel, bliver de enige, om at udføre den.

Søndag den 7' marts er Krølle plus en anden frihedskæmper i Korsør og ombord i skibet, for at se hvordan man skal udføre et kup. De andre seks, udover Krølle, der kommer med, er en mekanikerlærling fra Büllo kaldet "Blondie", 2 lærlinge fra Burmeister & Wain, en stud.polyt., en soldat af livgarden samt en arbejdsmand fra Københavns Kommune. Egentlig skulle en anden garder have været med i stedet, men han ville ikke, da det kom til stykket. Arbejdsmanden var en som Krølle's chef ønskede med. En franskmand, der også skulle have været med, dukkede ikke op.

Lærlingene fra B.& W. havde forberedt en brand på skibsværftets spanteloft til 10' marts, hvorfor de netop skulle være ude af landet på dette tidspunkt. Branden fandt sted, som planlagt.

De 7 mand kom til Korsør i to hold. De to B.& W.-lærlinge og polyt'en kom med eftermiddagstoget den 9' marts. De andre fire, Krølle, Blondie, garderen og arbejdsmanden kom med nattoget, tidlig om morgenen onsdag den 10' marts. Ved et arrangement med skildvagtten, blev alle 7 taget ombord ved 4-5 tiden denne onsdag-morgen. De gemte sig i styremaskinrummet helt ude agter i skibet. Der var ikke meget plads, og engang da skibet skulle vende ude i Storebælt, var en af dem ved at få armen i klemme i mekanikken.

Udover Frühstück var en mathelev med i forberedelserne. Ingen af de to var dog med til senere, at true officererne med revolvere, hvorfor der ikke var tale om et mytteri.

Om mandagen var skibets brændselstanke fyldt helt op, fra en tankvogn på land. Så forudsat pænt vejr, var der en rimelig chance til at kunne nå ud på den anden side Skagen.

Den 10' marts begyndte livet som sædvanligt ombord, dog med en vis spænding, idet Frühstück åbenlyst erklærede, at "idag sker det". Jeg var ordonnans, som jeg plejede at være under rengøringen. Jeg troede stadig ikke på, hvad Frühstück fortalte, og gå hen at kikke i styremaskinrummet ville jeg ikke. Jeg skulle

ikke være til grin. En underkvartermester, matheleven og jeg stod henne under broen og talte sammen. Matheleven fortalte frækt, at der sad 7 personer henne i styremaskinrummet, og at de ved middagstid ville foretage et kup, og så skulle vi til England. Underkvartermesteren smilede, og jeg sagde til matheleven: "du læser for mange "Cowboys"..." (et kulørt blad i de dage). Heri var underkvartermesteren helt enig med mig. Mit standpunkt var, at jeg intet ville gøre for at hindre kuppet. Spørgsmålet er nu- mange år senere- hvad kunne jeg have gjort ? .

Klokken 10.35 forlod vi Korsør Havn med det gamle fæstningstårn om bagbord, og Amerikakajen om styrbord. "92" og jeg stod om styrbord idet vi sejlede forbi færgelejerne, og jeg sagde: "Nu må vi se rigtig godt på Korsør, det varer nok længe inden vi ser byen igen". Men min inderste tanke var, at vi ville ligge ved kaj igen klokken 16, som vi plejede.

Der var temmelig god sø, da vi kom ud, og chefen (Prip) havde overvejet, at opgive strygningen, men satte alligevel flydemagneten, og man begyndte at stryge.

Klokken 11.30 var der skafning overalt, og kun 7 mand på vagt: 1) løjtnant Christiansen på broen, 2) "sætteskipperen" til rors, 3) matheleven som udkig agter, og skulle holde øje med et dynamometer, hvorpå man kunne aflæse trækket i wiren til flydemagneten, 4) en udkig i toppen (øverste bro), 5) en værnepligtig var ordonnans, 6) en vagtassistent sad i radiorummet sammen med 7) telegrafisten.

Der var spænding overalt. Det skulle ske mellem 11.30 og 12.00. Alle vidste det, undtagen officerer og underofficerer. Næppe er der nogensinde leet sådan under skafningen, som denne dag---før det skete. Alle var pjankede, og kom med dårlige vittigheder. Klokken 11.40, da vi sad på banjerne og spiste, stak kokken pludselig hovedet ind. Han var iført stålhelmet og ildslukker, og råbte: "så nu er I vel klare ? ". Vild jubel.

Jeg lagde mig ned på bænken og stirrede op i loftet: mon det virkelig skete ?

Lidt før klokken 12 kom de 7 mand op fra styremaskinrummet, og lavede et "hold up" overfor officererne. Løjtnant Christiansen blev truet af Krølle, der pegede på ham med en gammel tromlervolter. En af de andre syv var med. Christiansen svarede, at han kun tog imod ordre fra chefen (Prip), hvorfor denne senere kom op på broen.

På grund af støj fra dækket, troede Prip, der sad i messen, at trækket i wiren var blevet for stort, og at udkiggen agter, derfor ville varsko herom. Prip gik derfor op fra messen og ud på dækket, hvor han mødte to civile, der pegede på ham med revolvere - en i maven og en i ryggen, idet den ene sagde: "Det er alvor, vi skal til England".

Tre af officererne blev taget i messen, af et par civile, der var kommet ned. Der blev sagt: "Det er alvor det her, hænderne op". Maskinmester Sejrup blev taget i maskinrummet på samme måde. (Han troede først, at det var tyskerne eller danske nazister, der nu skulle overtage den danske flåde). Alle blev ført hen under broen, hvor de måtte stå med hænderne i vejret. De var omgivet af værnepligtige, som ikke havde hænderne i vejret. Som Wesche har sagt senere, de var "velvillig neutrale". Lidt efter blev officererne ført hen i minelasten agter, undtagen Prip, der var ført op på broen ledsaget af en civil med revolver.

En kvartermester, der sad i radiorummet, blev slået i hovedet med en skruenøgle af en af de fremmede. Bagefter hjalp en af dem dog kvartermesteren, så han kunne blive forbundet.

Jeg var stadig på banjerne. Pludselig så vi 2-3 civile komme ned af lejderen og gå ind i kvartermestermessen, hvor de lukkede døren efter sig. Derpå lød et par skarpe skud. Jeg tænkte, det er forfærdeligt dette her. Det var imidlertid de civile, der skød skabslåsene i stykker, for at få fat i kvartermestrenes revolvere. Lidt senere blev kvartermestrene ført op på dækket, og ned i minelasten.

Det kan nok være, at stemningen på banjerne var noget mat efter det skete. Det var nu alvor, der plagede ansigterne, og alt spøg var lagt til side.

Inden man skiftede kurs nordover, måtte man frigøre sig for flydemagneten. Dette skete ved, at matheleven signalerede til marinekutteren "P.9.", der altid ledsagede os: "Damper minesprængt i Kattegat, afgår til assistance". Wiren til magneten blev simpelt hen kappet, og "P.9" bugserede den tilbage til Korsør.

Vi gik nu for fuld damp nordover. Rejsen til England var begyndt. Det var efterhånden begyndt at blæse godt. Vi mødte flere tyske skibe på minestrygning.. En enkelt tysk trawler gik os uhyggelig nær. Et par danske skibe kippede med flaget for os, de kippede først, et krigsskib er jo finere end et handelsskib.

Krølle opholdt sig det meste af tiden på broen, han tog derfor en officerskappe på, for at forbipasserende skibe ikke skulle få

mistanke. Udfor Røsnæs blev der signaleret til os fra fyret. Hvad der blev spurgt om, var der ingen der interesserede sig for, og vi besvarede ikke signalerne. Vi blev observeret fra Sejro fyr klokken 15.10, og de rapporterede til København, at en dansk minestryger passerede med nordøstlig kurs og almindelig fart, nummeret kunne ikke aflæses på grund af moderat sigtbarhed.

Da vi nærmede os den tyske spærring mellem Sjællands Odde og Mols, sagde jeg at de blot skulle kippe med flaget for det tyske vagtskib, så ville der ikke ske noget. Vi passerede omkring klokken 16, og man tog ingen notits af os, selvom reglen var, at danske krigsskibe skulle melde sig 2x24 timer før de passerede.

Nu begyndte selv de mest skeptiske, at tale om, hvad de ville lave, når de kom til England. Jeg gik ned på banjerne, og spekulerede over situationen, og syntes egentlig at den var ganske god. Jeg mente, at både dr. Best og Churchill imorgen ville være meget interesseret i det skete. -Senere viste det sig, at dr. Best kun var interesseret i at bagatellisere affæren, og det er næppe troligt, at Churchill nogensinde hørte om den.

Vejret var nu blevet endnu dårligere, sydvest, vindstyrke 6-7. Man ændrede kurs og gik østover mellem Sjælland og Hesselø.

Prip forklarede til nogle af de civile, at der ikke var olie nok, selvom der var fyldt helt op (21,7 t) fra Korsør. Der var også risikoen for at tyskerne ville få nys om færden, og sende krigsskibe og fly ud efter os. Prip sagde også til dem engang, at de var nogle "fusentaster". Mellem de syv, der var kommet ombord, var der også nogen, der kunne se, "at det var mere end tvivlsomt, om man nå^{kunne} ret længere end Skagen på grund af dårligt vejr. Den oprindelige plan synes, at have været at gå op langs den svenske^{Kyst}, sætte de folk iland på Læsø, som ikke ville med til England, derefter styre vestover, gennem den tyske spærring mellem Jylland og Norge, derefter skulle et engelsk skib ligge udfor Hirtshals og forsyne os med mere olie, så vi kunne nå tværsover Nordsøen. Krølle vidste, hvor man skulle passere den tyske spærring, og også hvilke radiosignaler, man skulle sende. -Det er dog næppe troligt, at Englænderne kunne undvære et krigsskib til et foretagende, der hvis det lykkedes, kunne få politiske konsekven-

ser for den danske regering. Først i sommeren 1943, gik Englænderne ind for en politik, der styrede mod den danske regerings afgang. Om Englændere var indblandet, bliver næppe nogensinde opklaret.

Imidlertid var Prip og stud.polyt.'en blevet enige om, at man skulle sejle til Sverige, og der landsætte de i kuppet implicerede. Prip ville under ingen omstændigheder sejle dem hjem til udlevering til dansk og tysk politi. Krølle, der var på broen det meste af tiden, blev meget fortørnet over dette forslag, men Frühstück blandede sig i sagen, og det blev besluttet at tage til Sverige.

Der var aldrig en samlet plan, som de syv plus de to ombord var helt indeforstået med. Det var endda sådan, at nogle af de syv aldrig havde set hinanden, førend de mødtes i styremaskinrummet!

Eftersom tiden gik, anså man risikoen for at tyske skibe og fly skulle komme ud, for at blive større. Krølle gav ordre til, at den forreste 75mm kanon og luftskytset skulle gøres skydeklar. Det lykkedes dog matherne, at få ham snakket fra det.

Overfyrbøder Carlsen lykkedes det, at få fat i nogle revolvere som han gav til en messegast, der så *sit snit* til, at få dem afleveret til officererne i minelasten, idet han sagde: "Ikke før, der bliver givet besked". Dette opdagede Frühstück, og Carlsen måtte også ned i minelasten.

Men også flere af matherne, syntes efterhånden, at det var et vanvittigt forehavende. De fik fat i nogle revolvere i artillerikælderen og gik ned på banjerne og holdt møde. Man ville erobre skibet tilbage, og aflevere det til officererne.

Der var vel ialt 15 mand på banjerne. Matheleven var også med. "Bornholmeren" og jeg lå på bænke i styrbord side. Da giver "73" en revolver til en math. Lidt efter lød der et brag- og en røgsky- idet revolveren gik af i hånden på mathen. Skuddet gik henover "Bornholmeren" og mig og ^{id} i garneringen. Derefter var det som om alle tanker, om modrevolution var væk.

Imidlertid var klokken blevet 18, og der skulles "skaffes" igen. Kokken spurgte, hvordan det skulle ordnes, og der blev givet besked, om at alle skulle have pølser og kartoffelsalat. Ned til minelasten blev det serveret gennem en lille luge.

Man sejlede nu østover mod Sverige. Da det efterhånden var blevet stormvej^r, besluttede man at sejle om til nordsiden af Kullen og ind i Skålder^rviken, hvor der var mere smult vande. Undervejs gik man for fuld fart, gnisterne stod af skorstenen og man

havde god slagside til bagbord. Bordet på banjerne væltede med et brag. Krølle prøvede, at navigere ind, men Prip måtte op på broen, for at få skik på tingene.

Da planen nu var, at gå iland i Sverige, talte jeg med en af de civile, om at tage med iland. Han sagde, at de havde gode forbindelser i Sverige, og vi ville uden tvivl hurtigt blive fløjet til England.

Jeg besluttede mig til at tage med, men jeg mente ikke, at man kunne komme i uniform til Sverige, selvom denne kun bestod af "daglig blåt", altså dreilstøj plus pelshue med kokarde. Frøhstücker, matheleven og garderen havde allerede "lånt" civilt tøj fra officerernes lukafer. Nå, jeg gik ned agter, og kom først ind i officersmessen. Det var et lidet opbyggeligt syn. I den almindelige forvirring havde messegasterne øjensynlig taget for sig af de våde varer fra officersmessen. Der flød med tomme flasker om bagbord på dørken, idet skibet nu havde konstant slagside.

Jeg gik ind i lukaferne, og begyndte med officerer af lavere rang, men alt var tømt indtil jeg nåede til næstkommanderendes lukaf. Der tog jeg en grå jakke. Det er ikke nemt, når man gør det for første gang i sit liv. For at begrænse "forbrydelsen", tog jeg et "kongemærke" ud af reverset, og lagde det på bordet. Senere bebrejdede nogle af de andre mig, hvorfor i alverden jeg ikke havde taget det med.

Det var ikke nogen nem beslutning, at desertere fra min militærtjeneste. Marinen havde altid været min store interesse. Jeg havde stået i lære på Orlogsværftet, og senere arbejdet der, som ingeniør, hvor jeg havde været med til at bygge, bl.a. "Søridderen".

Skibet blev nu ført ind under land, ca. 400m fra kysten lidt øst for Arildsläge. Lidt længere ude kunne man se nogle skibe med tændte lanter, det var skibe, der lå i læ for stormen.

Inden man gik fra borde blev skibets radio skudt i stykker. Prip gav ordre til, at løjtnant Christiansen skulle lede affiringen af redningsbåden. En af de civile sagde til Prip, at han måtte love ikke at skyde på redningsbåden, når den sejlede væk fra skibet. Dette ville Prip ikke love, men overfor truslen om, at hver anden befalingsmand ville blive skudt, hvis han ikke gav dette tilsagn, gav Prip efter. Denne trussel har jeg først hørt om senere.

Man gik ned i redningsbåden, der nu lå i vandet. Jeg bad en af mine kammerater, tage min dagbog i mit skab, og aflevere den til

mine forældre. Det gjorde han også. Han låste skabet efter sig, nøglen ligger på bunden af flådens leje. I bogen stod, om 2 af mine kammerater, der tidligere var stukket til England via Sverige. Flere af de andre værnepligtige- særlig husker jeg "færingen"- forsøgte, at få mig fra mit forehavende, men nej, nu skulle det være. Kommet ned i båden, var jeg en af dem ved årene, og idet vi puffede os fri udråbte jeg et "Leve Danmark !".

Vi var ialt ti mand i båden, hvoraf de seks sad ved årene, jeg den ene af dem, det var faktisk temmelig anstrengende. Der var ingen svenske vagtskibe at se, ej heller nogen vagt på strandbredden, da vi kom ind. Klokken var ca. 21, vi så "Søridderen" svaje rundt, for hurtigst mulig, at forsvinde ud i mørket.

----O----

Arrestation i Sverige.

Efter et kvarters tid, nåede vi ind til en stenfyldt strandbred, hvor vi vadede iland, godt våde om fødderne. Redningsbåden blev skubbet ud igen, og drev senere ind ved Torekov.

Fra de danske arkiver, kan man se, at rigspolitiet klokken 22.40 meddelte, at man havde indberetning, om at ti bevæbnede mænd var landsat ved Agernæs, nord for Einsidelsborg på Fyens nordkyst klokken 21. Meddelelsen blev annulleret klokken 22.50. Hvordan man kunne få landgangsstedet, så forkert, det er ikke godt at vide. Oplysningen var formodentlig baseret på Prip's radiomeddelelse klokken 21.50 til viceadmiralen m.fl.- men heri stod naturligvis Arildslåge.

Fra stranden gik vi op i klipperne, og alle 10 mand holdt et samlet møde. Dette møde mindede mig meget om smuglerscenen fra "Carmen". Vi enedes om, at dele os i tre grupper på henholdsvis 3, 3 og 4 mand. Det første stykke fulgtes vi dog ad, op til en kystvej, hvor vi drejede til venstre- østover, og fortsatte en times tid, til vi kom til et bondehus, hvor der stod en dame i vinduet. Man talte, om at søge logi der. "Hvad nu, hvis hun siger nej ?". "Så må vi true med revolver" var der en, der sagde. Nå, vi fortsatte ad landevejen, og delte os så i tre grupper.

4-mandsgruppen bestod af Frühstüek, matheleven, arbejdsmanden og mig selv. Efter ca. 1 times vandring prøvede vi, at sove under nogle grantræer, men det var for koldt. Det var ikke frost eller sne, men bare koldt. Vi vandrede videre øst på, til et hus med et skilt "Jærnhandel", hvor vi drejede sydover, formodentlig mod Höganäs. Til sidst lagde vi os til at sove under et udhus. Jeg tror, at der var 700 mm op til gulvet i huset. Det var hundekoldt, og mit humør var på "nul".

Her sov vi til klokken 5 næste morgen, hvorefter vi fortsatte vor vandring i let regnvejr. Ombord havde jeg forsynet mig med en revolver, men ikke med ammunition, da der ikke var mere. Men de andre tre havde begge dele, og vi blev enige om, at samle det hele i en mappe, som Frühstüek fik at bære på.

Udfor en landsby, der hed Väsby mødte vi en landfiskal, der spurgte, hvor vi skulle hen. Vi indrømmede det som det var, og han fik overladt mappen med indhold. Fra Väsby blev vi kørt i bil til politistationen i Höganäs, hvor vi fik kaffe, mens vi afventede politiets ankomst fra Helsingborg. Til sidst kom Överkonstabel Palm og en anden polis. Man kunne ikke forstå, at vi ikke var blevet fanget for længe siden. Både politi og hjemmeværn havde været alarmeret. Palm sagde, at vi havde faktisk gennembrudt, hvad de kaldte "Per Albin Hanson-Linien". Fra Höganäs blev vi kørt til "håktet" i Helsingborg, d.v.s. arresten på bagsiden af Stadshuset.

På vejen ind, spurgte jeg Palm, om han kendte noget til "Tom" og "Spence", de to af mine venner, som jeg vidste var stukket af fra Danmark til Sverige. Jo, de havde siddet ti dage i håktet, men var så rejst videre, og nu havde de ^{det} vist godt. Nu begyndte ens humør at stige et par grader igen.

Palm sagde, men det nægter han idag (alt forladt), at vi kun skulle overnatte en nat i håktet, men det skyldtes hotelmangel. Vi gik altså glad og fro ind i kachotten. Der skulle gå næsten 5 uger, før vi kom ud igen.

En anden gruppe bestående af Krølle, Blondie og garderen var torsdag morgen gået mod Jonstorp, hvor de på en skole udgav sig for engelske flyvere. Krølle brugte endda et opdigtet engelsk navn. Efter nogen telefonering kom Palm plus en anden polis, for at afhente de tre. Krølle var stadig "engelsk" flyver, og kunne kun tale engelsk. Han var hjemmevant i sproget, og havde tidligere sejlet som sømand i engelske skibe.



Palm var imidlertid ikke nem at snyde. Da man kørte i en bil mod Helsingborg, sagde Palm til en anden polis: "hvor har han dog smukke hænder ". Krølle så uvilkårligt ned på sine hænder, og derefter var der ikke ret meget at gøre. De tre havnede også i "håktet. Krølle afleverede sin store revolver til Palm. Den er endnu i polisens samling.

De sidste tre, de to lærlinge fra B. & W. og polyt.'en nåede helt ind til udkanten af Helsingborg, hvor de blev enige om at den ene lærling og polyt.'en- dem der bedst talte engelsk- skulle fortsætte alene til det britiske konsulat. Man mente, at hvis man nåede til dette konsulat, kunne man blive ekspederet videre til England uden større indblanding af Svenskerne.

Det blev aldrig opklaret, idet det svenske politi ventede på dem ved indgangen til konsulatet. For en sikkerheds skyld havde politiet installeret mikrofoner ved indgangen, og kunne høre alt, hvad der blev sagt. Lærlingen og polyt.'en blev ført til håktet. Den anden lærling blev anholdt på gaden, og dermed var alle ti sat fast.

Vi blev derefter afhørt én for én. Foruden Palm, var det Olsson og "Johnny", der afhørte os. Vi blev fotograferede til deres album, og fik taget fingeraftryk.

Senere kom en søofficer op fra Karlskrona, og spurgte, om vi var villige til at udtale os om militære ting fra Danmark. Han forklarede, at ifølge international ret, behøvede vi ikke udtale os. Jeg tilbød glad at fortælle, om hvor det tyske luftskyts stod ved færgeløjerne i Korsør, men det vidste svenskerne tilsyneladende alt om i forvejen. En flydedok, der ved juletid, var kommet til Korsør fra Danzig, var de mere interesseret i.

Der var pladsmangel i håktet, idet der sad såvel flygtninge som kriminelle. Lørdag aften kunne man høre "fylleristerne" blive lempet ind under stor spetakel.

I håktet var desuden et par hollændere rømmet fra deres skib. En canadisk pilot var øjensynlig på gennemrejse fra Danmark til England. Der kom også en dag to unge nordmænd, som havde meldt sig til det nazistiske "Nasjonal Samling"s regiment på Østfronten. De havde fået grønne uniformer udleveret i Norge og gik med en

tog-transpot Oslo-Helsingborg, hvor de benyttede lejligheden til at stikke af. De blev sendt til "Helsingmo", en opsamlingslejr for "quislinger".

Jeg sad sammen med de tre, som jeg var arresteret sammen med i en celle beregnet til 1 mand. Der var absolut ikke komfortabelt, og vinduet sad for højt. På væggen var skrevet med meget små bogstaver: "idag har jag bare 105 dagar kvar". Stadshuset havde dengang et klokkespil med kun 2 toner. Der blev slået slag, hvert kvarter. Det var meget monotont.

Efterhånden fik vi indrettet os, så praktisk som muligt. Om morgenen spurgte fangevogteren, en "gammel" mand, formodentlig 65 år, hvem der skulle i den store celle, hvor der var god plads for 4 mand, når vi ville spille bridge. En dag sad Krølle, to andre og jeg og spillede kort, da Krølle pludseligt rejser sig op, går hen til en ventilatorrist og tager risten af, og en mikrofon kommer til syne. Krølle sagde ind i mikrofonen: "Palm, vi har fundet den ! ". Lidt efter kom Palm ind til os, og sagde, at det var jo ikke meningen.

Der var "gårdtur" hver dag i en gård omgivet af høje mure, og med stærkt ståltrådsnet, som tag. Der fik man lejlighed til, at tale med andre fanger. En af dem spurgte, om jeg også havde stjålet rationeringsmærker. Nu mærkede man, at ens sociale status var for nedadgående.

Min onkel, der var søfartschef i D.S.B. kom over tre gange fra Danmark, idet han forholdsvis let kunne få udrejsetilladelse. Vi kunne tale sammen i overværelse af en konstabel, og jeg fik nogle bøger og lidt lommepenge.

Pengene blev blandt andet brugt til at købe kager og kaffe, så jeg på en pæn måde den 27. marts kunne fejre min 25'års fødselsdag, ved et mindre traktement for os 10 mand.

Fra Killbergs Bokhandel i Helsingborg fik vi et gavekort på 100 kr., hvor vi så udvalgte nogle bøger. Deriblandt var "Fangen på Djævleøen". Efter at have læst, om denne franske fangekoloni, var vor skæbne lettere at bære.

Den ene dag gik efter den ^{anden}, og det var som om man ikke vidste, hvad man skulle gøre ved os. Efterhånden forlød det dog, at vi var krævet udleveret af den danske regering. Grundlaget var forbrydelser, overfald, tyveri m.v.- nogle af dem, må dog have været i svensk farvand. Kravet blev fremført ad diplomatisk vej gennem

udenrigsministeriet. Fra justitsministeriet sendte man departementschef Eivind Larsen til Stockholm, for at forhandle med svenskerne. I den rapport, som Eivind Larsen skrev efter besøget, siges det, at svenskerne var meget uvenlige, og end ikke ville opgive navnene på de ti mand.

Københavns Byret havde dog allerede et par dage efter vor ankomst til Sverige, alle lo navne, og også det falske navn, som Krølle havde anvendt. Hjemme havde man naturligvis, navnene på de tre, der var deserteret. Navnene på Krølle og garderen fik de ud fra ting, som var blevet glemt ombord. Men de sidste 5 navne, må de have fået fra Sverige.

Byretten gav de ti navne til Marineministeriet, der i en skrivelse af 15' marts sendte dem til Udenrigsministeriet med krav om udlevering. I marginen på dette brev har departementschef Frans Hvass skrevet: "disse navne må under ingen omstændigheder nævnes for nogen, uden efter aftale med direktøren eller Hv.". Direktøren var Niels Svenningsen. Først efter, at den svenske regering den 13' april nægtede, at udlevere nogen af de lo personer, giver Udenrigsministeriet alle lo navne til tyskerne.

Under sit ophold i Stockholm talte Eivind Larsen med den danske gesandt, kammerherre J.C.W.Kruse, og sagde: " at man ikke skulle tage det så højtideligt", når de fik et krav om udlevering. Til det svenske udenrigsministerium, sagde Eivind Larsen, at nu fik de en udleveringsbegæring, men det "skulle de ikke tage for hårdt på".

Efter svenskernes beslutning, om at ingen af de ti skulle udleveres, skulle vi behandles således:

"Kungl. Maj:t förordnar, med stöd av 54 § utlänningslagen (så kommer lo navne)skola förpassas ur riket, samt föreskriver att det skal vara en var av dem förbjudet att återvända till riket med mindre han, där visering ej erfordras, före ankomsten erhållit upphållstillstånd". Dog måtte vi ikke sendes til vores hjemland eller til andet land, hvor vi ikke kunne finde os trygge for at blive sendt til vores hjemland.

Svenskerne har uden tvivl anset Krølle, som farlig for Sverige på grund af, hvad de øjensynligt har vidst, om hans færd i Danmark. Svenskerne var endnu i april 1943 meget nervøse for virkelig aktive frihedskæmpere. Krølle kom derfor- ligesom flere

faldskærmsfolk m.v.- til Kalmar Fængsel.

De andre 6 civile plus Frøhstücker og matheleven blev sendt til interneringslejren Långmora i Dalarne den 15' april. Krølle blev sendt til Kalmar den 19' april, under politiledsagelse. Selv blev jeg sendt til Stockholm den 20' april, for at blive sat på fri fod.

Krølle og jeg sad derfor alene sammen i 4 dage, og fik tid til, endnu engang, at diskutere "Søridderen"-affæren. Jeg spurgte, om de virkelig ville have skudt, hvis det var kommet så vidt. Det bekræftede Krølle, men sagde at han ville have skudt efter benene. Der er ingen tvivl, om at Krølle's situation i Danmark omkring 1' marts var bleven desperat. De fleste, som han samarbejdede med, var på tyskernes foranledning arresteret af dansk og tysk politi. Han sagde, at han 2 gange havde været i forhør på Dagmarhus. Hvis Krølle skulle udleveres til Danmark, var det hans plan, at springe af toget mellem Helsingør og København.

Jeg kan også huske, at vi talte om religion, men i hvilken retning diskussionen gik, erindrer jeg ikke. Det har formodentlig været spekulatationen, om hvor vi skulle hen, der har fået disse tanker frem.

Da jeg så Krølle sidste gang den 19' april var han meget tynd, men det var han allerede, inden vi kom til hængt. Maden der var ikke dårlig. Hans nerver stod sikkert på højkant. Han skulle ikke få det bedre af, at komme til Kalmar, hvor forholdene var meget ringe.

Den 20' april om aftenen rejste de to hollændere, en kaptajn og hans kok, og jeg under Palm's ledsagelse med nattoget til Stockholm.

-----O-----

Ophold i Stockholm.

Om morgenen næste dag, ankom vi klokken 7 til Centralstationen i Stockholm. Vi skulle afleveres i Socialstyrelsen i Gamla Stan, men de lukkede først op klokken 10, hvorfor Palm viste os rundt i den gamle bydel. Vi fik forevist Stortorget, hvor "Christian Tyran"

lod adskillige bisper, herremænd, borgmestre etc. henrette- en frygtelig historie- jeg var dengang ikke klar over, hvem "Christian Tyran" var. Men det lærte jeg de kommende par år.

Hen på formiddagen blev vi afleverede i Socialstyrelsen, og udfyldte en blanket, om vort ophold Sverige. Jeg skrev "på genomreise till England". Jeg fik et fræmlingspass, og fik opholdstilladelse i Stockholm, dette med at bo der var endnu muligt, da antallet af flygtninge endnu var begrænset.

Jeg fik udbetalt 35,50 kr. i socialhjælp- formodentlig til den første uge. Da jeg få dage efter fik sendende 200,- kr. fra Danmark via private kanaler, gik jeg op i Socialstyrelsen og afleverede de 35,50 kr. tilbage. Dette skabte almindelig uorden i kassen for udbetalinger. De andre flygtninge, mente at jeg var ikke rigtig klog.

Logi fandt jeg i Frälsningsarméns Hospitz, Lilla Nygatan 25, i Gamla Stan. Mange danske flygtninge boede der i det første stykke tid, idet det var meget billigt. Maden spiste vi på en restaurant "Norma" på Kornhamnstorg. Ved indgangen stod en uniformeret vagt, som man skulle ånde på, inden man gik ind, så de kunne mærke, at man ikke var "fyllerist".

Den hollandske kaptajn slog sig ned på Østermalm i et pensionat på 1' sal, hvor han havde et værelse med balkon. En dag, da jeg besøgte ham, sagde han, at han endnu havde adskillige tyske mønter, og spurgte mig, hvad han skulle gøre ved dem. Jeg sagde, at de ikke var 5 flade øre værd. Vi kastede dem derfor ud fra balkonen ned på gaden, netop ud for et sporvognsstoppested. Det var virkelig fornøjeligt, at se folk stige ud af sporvognen, gøre store øjne- og derefter se deres forvirring og skuffelse.

Enkelte nye danske flygtninge ankom stadig, indtil 29' august 1943 blev det dog næppe mere end 200. En helt ung dansker, som jeg viste Stockholm for første gang, troede ikke på, at det var Stockholm Slot, som jeg pegede på, da vi gik langs Strømmen. Han mente da, at det måtte være en lejekaserne. Det er jo også mere stort end smukt.

Imidlertid skulle jeg jo prøve, at komme videre til England. Krølle havde sagt til mig i Helsingborg, at hvis jeg nåede først frem til Stockholm, skulle jeg henvende mig til den britiske legation, spørge efter "mr. Petersen", og så hilse fra Krølle's chef. Jeg gik ud på Strandvägen 82, hvor der lå en stor rød luksusvilla, gik ind ad havegangen og ind ad hoveddøren, og blev stoppet ved en låge, hvor der sad en mand i uniform. Jeg spurgte

efter "mr. Petersen". Han kom selv ned for at hente mig et øjeblik efter. På hans kontor forklarede jeg ham hele "Søridderen"-affæren, og at Krølle sad i Kalmar fængsel og de 8 andre på Långmora, og at vi alle snarest ville til England. Han svarede, at i givet fald kunne det først blive til august.

I mange år har jeg troet, at mr. Petersen var 100 % dansker, men har senere fået at vide, at han var englænder gift med en dansker og havde boet i Danmark. Hans danske sprog nærede jeg ikke mistanke til. Hans rigtige navn var Victor Hampton, og han var ansat i Secret Intelligence Service (S.I.S.), M.I.5. i London. Som camouflagede var Hampton ansat som pasofficer i Stockholm.

Det var Hampton, der først havde hvervet Flemming B. Muus til S.I.S. i april 1942 i London, kun for at måtte aflevere ham et par dage senere til Special Operations Executive (S.O.E.), d.v.s. M.I.6, hvorfor man sagde, at der på det tidspunkt var mere "warfare" mellem de engelske kontorer indbyrdes end der var kamp i Danmark.

Ebbe Munck har jeg aldrig mødt, men nok hørt hans navn, mens jeg var i Stockholm. I sine private rapporter til Christmas Møller i London taler han vores sag. I sin dagbog skriver Ebbe Munck i april måned: "---og de vil alle have godt af, at komme til et sted, hvor der er lidt organisation. Det bliver dog næppe dem alle, der kommer afsted, da vi nøje må sigte udvalget, og kun kan tage de allerbedste,- vi er allerede på et meget fremskredet tidspunkt af krigen, og hvis de er helt uden uddannelse vil de ikke kunne nå at komme over".

Man kan af de britiske arkiver se, at der i juni måned er et møde i Home Office, hvor man drøfter at få danskere over, men man mangler "adequate vetting", d.v.s. et kontrolkontor i Stockholm. Den danske legation i byen var før 29. august 1943 tilsluttet København.

Imidlertid skulle jeg prøve, at finde et job. Her var mr. Petersen- som god "dansker"- mig behjælpelig. Han satte mig i forbindelse med direktør Hansen (dansker) på Finnboda Varv. Jeg kunne da også få job der, men Socialstyrelsen sagde "nej" ! "Havde De bare været Finne", sagde man i denne styrelse.

Jeg flyttede ind i Malmskillnadsgatan i et lejet værelse, sammen med en math fra flåden. Han var roet over ene mand i en

kajak fra Dragør-fortet.

Det var meget småt med penge og med mad, alt var på mærker, "kuponer". Særlig kødrationerne var små, og man måtte aflevere en kupon, hvergang man fik det mindste stykke kød på en restaurant.

En måned havde vi brugt alle vore brødmærker, men jeg fandt en kupon, hvor der stod "kryddor". Jeg gik glad ned i en brødforretning og bad om morgenkryddere. Men fik at vide, at det var mærker til krydderier.

Hvordan det er i Sverige idag, ved jeg ikke, men dengang var det ikke passende at køre ned med en "hiss". Det gjorde jeg intetanende en dag. Idet jeg passerer ned forbi en etage, så jeg, at der stod en ældre dame og ventede. Jeg kørte lidt op igen, og tilbød elskværdigt damen, at køre med ned. Derpå skældte hun mig ud, sådan en "ung pojke", som jeg kunne vel gå ned. Jeg smækkede døren i og kørte ned alene.

Arbejde kneb det stadig med at få. Så traf jeg en dansker, der sagde, at ude på Söder på Hornsgatan, var der en dansk ingeniør, der havde noget med skibe at gøre. Jeg gik derud- maj 1943- ringede på døren i stueetagen, og spurgte efter den pågældende ingeniør. Det var formodentlig ham selv, der lukkede op, og forklarede, at jeg hellere måtte komme igen en anden dag.

Inden jeg var kommet nogle vegne, dukkede et par civile svenskere op indefra lokalet, og sagde at jeg skulle komme indenfor. Det viste sig, at jeg var havnet midt i en husundersøgelse. Jeg måtte opgive navn og adresse og vise mit fræmlingspass frem. Jeg nåede lige at se, at der var en skibsmodel med et "anti-sling-ringsapparat", dette var imidlertid blot camouflage for en spionagevirksomhed.

Danskeren blev straffet med fængsel. Senere har jeg fået at vide, at han arbejdede for englænderne, men uden svensk tilladelse. Fra mit uheldige besøg, gik jeg lige op i Socialstyrelsen for at berette, hvad der var sket. De smilede over mit uheld, men jeg var stadig uden job.

Math'en og jeg traf en dag på konditoriet "Wivex" på Kungsgatan en dansk løjtnant og reserveløjtnant (titlerne måske ikke helt rigtige, men navnene kan jeg huske). Det må have været tidligt på sommeren 1943. De ville have os med i en træningslejr oppe i skovene. Af en eller anden grund, blev det ikke til noget. Samtidig var Ebbe Munck og legationsråd E.J.Torp-Petersen inde på de samme tanker. Dette må have været de spæde forsøg på, at danne de danske polititropper, det der senere blev til Den danske

Brigade. Selvom Torp-Petersen var tilknyttet den danske legation-styret fra København- gjorde han et stort arbejde for at hjælpe danske flygtninge allerede før 29' august.

Om sommeren tog math'en og jeg til Svartsjölandet -på den anden side Drottningholm, hvor vi fik arbejde i et gartneri, hvor vi plukkede persille til den store guldmedaille. Det var ikke til at holde ud, at gå arbejdsløs i Stockholm. Vi mente jo også, at vi ville komme til England i august.

Såvel math'en som jeg var flere gange på den britiske legation, men fik henholdende svar. Til sidst blev det for meget for math'en, han gik derud en sidste gang, men man kunne intet love. Derefter gik han ned på den tyske legation og forklarede sin situation. Her sagde man, at hans sag om desertering fra marinen, kun var en sag mellem ham og de danske myndigheder hjemme.

Mr. Petersen var ham behjælpelig med at skaffe ham et dansk pas, og math'en rejste hjem over Malmø eller Helsingør. Han kom godt gennem paskontrollen i Danmark, men blev arresteret på gaden af civilt tysk politi og sat i Vestre Fængsel. Senere blev han flyttet til Hillerød Arrest, og kom siden på fri fod.

Den 29' august 1943, da regeringen trådte tilbage og flåden sænkede sine skibe, ændrede ens situation. Den danske legation erklærede sig fri, idet kammerherre Kruse dog skyndsomst aflagde besøg i udenrigsministeriet i København, for at forklare.

Nu kom der mange nye danske flygtninge, deriblandt officerer og menige såvel fra hæren som fra flåden. Hærens officerer, der den 29' august afleverede geværer, støvler, tæpper o.s.v., fik nu lige så travlt med at henvende sig til svenskerne for at få udrustning til polititropper. Englænderne i Stockholm havde svært ved at se, logikken i hærens ivrighed med at aflevere alt materiel til fjenden.

Nogle danskere lykkedes det, at komme videre til England, således Niels Bohr, Peter Freuchen og Mogens Wieth (!). Også enkelte land- og søofficerer kom over til special-opgaver.

Jeg havde stor glæde af, at mødes i Stockholm mange gange med kaptajnløjtnant Erik Borg, der var gift med en af mine slægtninge. Vi mødtes på K.F.U.M. på Birger Jarlsgatan og drak kaffe og spiste svenske kager, der dog har mere kulør end smag. Borg var nok en mere formel type, end jeg, og sagde, at jeg var "binne-gal", når jeg stak af fra min militærtjeneste. Vi udvekslede nyheder hjemmefra.

Man kunne nu regne med, at med de mange danske flygtninge, der var i Sverige og som gerne ville til England, var man nok kommet lidt langt ned på listen. Imidlertid var det jo meningen, at nogle af officererne skulle opbygge polititropperne. Men herom senere.

Det lykkedes mig, at få arbejde hos en danskfødt yachtkonstruktør Knud H. Reimers, der boede og havde kontor på Gården med en dejlig udsigt over Stockholm. Reimers var uddannet hos Abeking & Rasmussen i Vegesack/Bremen, men var flyttet fra Tyskland til Sverige midt i tredvierne med sin familie. Denne familie tog sig meget venligt af mig, og min første juleaften i Sverige blev fejret der med dansk gåsesteg.

Da jeg kom til Stockholm i april 1943, kom Krølle jo til Kalmar fængsel. Vi korresponderede sammen. Jeg var på Svartsjölandet på det tidspunkt. Brevene fra Krølle til mig, er afleveret til Frihedsmuseet. Mine breve til Krølle findes formodentlig ikke mere.

Forholdene i Kalmar var elendige, ifølge de breve, som jeg modtog. Kosten var ringe, og de fik næsten ingen lomme penge. Krølle's celle blev først varm om eftermiddagen, når solen begyndte at skinne ind. Jeg sendte forskelligt interessant materiale, blandt andet "Frit Danmark" og miniudgaven af "Times" fløjet over fra England, men det var for streng kost for fængselsvæsenet, og blev konfiskeret.

Krølle skriver, at han var uforstående overfor den behandling, som han fik, han havde jo ikke gjort Sverige noget. Sagen var imidlertid, at svenskerne endnu i sommeren 1943 var meget bange for virkelig aktive modstandsfolk.

Brevene til Kalmar blev censureret, og der blev strøget enkelte ting i mine breve. Værre var det med post, der kom fra de 8 på Långmora. Her blev strøget meget, og Krølle blev ført til fængslets direktør og advaret. De må have skrevet for slemme ting om Sverige.

Jeg kunne undvære lidt penge, og sendte dem til Krølle, som netop modtog dem på sin 25' års fødselsdag. Midt i juni kom han på landbrugsarbejde på Ødevata, men stadig under fængselsvæsenets kontrol.

Til sidst fik han dog fri, og han kom til Stockholm. Desværre havde jeg ikke penge nok til, at jeg kunne rejse ind og besøge ham. Han boede i Lilla Nygatan, som jeg selv havde gjort.

Det sidste brev til mig, skrev Krølle til mig fra et lille

torv i Gamla Stan, det var dateret 17' august 1943. Han skrev: "--endelig er man kommet ud fra det forfærdelige sted. Jeg antager, at jeg skal rejse tirsdag. Du skal få min næste adresse. So long. Jørgen". Derefter hørte jeg aldrig mere fra ham.

Øjensynlig gik han i amerikanernes tjeneste, idet han fik udleveret en gummibåd (dinghy) fra legationen. Han ^{var} frem og tilbage til Danmark flere gange, blandt andet sammen med "Flammen" (Bent Fauerschou-Hviid).

Krølle siges, at være forsvunden den 2' novemver 1943 ved Nørreport Station, og skulle defter have siddet i Vestre Fængsel. Senere blev han sendt til Tyskland, hvor man mener, at han blev dræbt ved flugtforsøg fra en fangetransport ved Neumünster i 1944.

Krølle -(Jørgen Essemann), hørte til de allerførste, der var med i modstandsbevægelsen, som tidligere nævnt i gruppen "Væderen". Han kom fra Konservativ Ungdom. Før krgen havde han sejlet med skoleskibet "Danmark", forskellige danske og engelske skibe, desuden i skibe, der sejlede på det "røde" Spanien--bl.a. for Richard Jensen.

Jeg kendte ham ikke før kuppet på "Søridderen", men vi sad i hæktet sammen i Helsingborg i 5 uger, derefter så vi aldrig hinanden mere. Krølle var en utrættelig ung mand, der ville ofre alt i kampen mod tyskerne. Jeg vil altid mindes ham med beundring.

Af mine andre 8 kammerater, rejste de tre tilbage til Danmark og fortsatte i illegalt arbejde. En anden blev britisk statsborger, blev fløjet til Skotland, kom ind i "the Army", og var soldat i 3 år, uden at komme med i krigen. En kom hjem med Brigaden, ligesom mig selv. En mere ville have kunnet komme hjem med Brigaden, men ville ikke da det kom til stykket, da han var træt af, at slås med de danske officerer i Sverige. De to sidste blev i Sverige og havde civilt arbejde.

Min optagelse i Brigaden skete ikke uden stort besvær. Efterhånden hørte jeg nok, om nogle danske polititropper, men mente, at det skulle uddannes til civile opgaver. Senere blev jeg klar over, hvad det var. Jeg henvendte mig derfor i maj 1944 på det danske flygtningekontor i Stockholm, hvor jeg talte med orlogskaptajn Henrik Madsen. Selvom der var tvivl, om optagelse af folk fra "Søridderen", fik jeg dog 27' maj besked, om, at jeg sandsynligvis snart ville blive indkaldt til en lejr nær Stockholm.

Derefter hørte jeg ingenting, og gik derfor engang i juni op for, at tale med Henrik Madsen. Han meddelte mig, at chefen for polititropperne, generalmajor K. Knudtzon ikke ville have nogle af os ti med i korpsen. Underhånden meddelte Henrik Madsen mig, hvor i Stockholm, at generalen holdt til, men jeg måtte endelig ikke fortælle, at han havde sagt det.

Jeg gik derefter ud til "Kommandoen for militære flygtninge", der lå på Kungsholmen i en lejlighed på Fridhemsgatan 60. Jeg gik op ad trappen, hvad sal har jeg glemt, men der stod "Kjølsen" på døren, så helt "tys-tys", kan det ikke have været. Indenfor talte jeg først med kaptajn P.A.F. Norup, der viste mig ind til kommandørkaptajn F.H. Kjølsen. Jeg berettede om "Søridderen"-sagen, som jeg så den. Kjølsen sagde, at det var ikke ham, men generalen, der ikke ville have noget med os at gøre. Jeg sagde til Kjølsen, at så ville jeg vel ikke engang kunne få mit job på Orlogsværftet tilbage efter krigen. Det mente han dog bestemt, at jeg kunne. Hvordan han kunne udtale sig herom, ved jeg ikke. Vi gik imidlertid ind til Generalen "himsel".

Knudtzon sagde, at min situation kunne sammenlignes med en general i Sydamerika, der gjorde oprør, men mislykkedes. Der kunne ikke blive tale om, at nogen af os ville kunne komme i polititropperne, men jeg kunne få et gevær udleveret og komme hjem med polititropperne, men jeg skulle være i civil. Han spurgte mig, hvorfor jeg var deserteret fra min tjeneste i marinen. Jeg sagde, at jeg ville til England for at gøre en indsats der. Dette kunne generalen slet ikke se nogen mening i. Til sidst sagde han, at folkene fra "Søridderen" havde gjort marinen til grin over hele verden- "ja, hæren med".

Her var ikke noget at gøre.

Jeg tog ud på den danske legation, og talte med legationsråd Torp-Pedersen. Han syntes, at det var helt skørt. Øjensynlig så legationen ikke med blide øjne på generalen. Torp-Pedersen ville prøve at bearbejde gesandten (Kruse), men "det ville nok tage sin tid".

Samtidig henvendte jeg mig til direktør Viggo Andersen, der var formand i Dansk Forening, og som jeg tidligere var kommet sammen med privat. Andersen's svigerinde var gift med Kruse. Direktør Andersen var meget forbavset over min situation, og sagde, at "general Knudtzon drømmer om, at komme ridende på en hvid hest ind i det befriede København."

Kruse og generalen havde en samtale om sagen, men jeg fik pr. brev fra legationen, at vide at der var ikke noget at gøre, og at jeg havde fået at vide hvorfor.

Jeg blev derefter virkelig vred, nu ville jeg hjem til Danmark, jeg skulle ikke have mere med dansk militær at gøre. Jeg rejste til Helsingborg og flyttede ind på hotel "Bristol". Her skiftede jeg til mit allerældste tøj, plus et par badebukser inderst. Min bagage sendte jeg til nogle slægtninge på gården Wettinge ved Østra Ljungby, ca. 15 km øst for Helsingborg. Der hos familien Clausen, havde jeg boet et par gange, når jeg ikke kunne finde arbejde i Stockholm.

Så vidt jeg kan regne ud, var det den 28' august 1944, at jeg vandrede nordpå fra Helsingborg ud forbi Pålsjöbaden. Jeg havde i længere tid trænet godt i svømning i en svømmehal i Stockholm, og var i en fin kondition. Nu ville jeg svømme hjem.

Lige inden kystvejen drejer ind i landet og begynder at stige, gik jeg til venstre ned til stranden. Det var måneskin, og man kunne tydeligt se Lappegrundens fyrskib. Jeg lagde mit tøj bag en busk, og iført badebukser startede jeg med at svømme over Sundet. Vejret var pænt, og jeg styrede efter Lappegrundens fyrskib.

Efter hvad jeg tror var en times tid, fik jeg imidlertid krampe i benene, og måtte flyde ganske forsigtig for ikke at gå ned. Det lykkedes, at få krampen væk, og jeg besluttede at returnere til Sverige. Det var besværligt, men til sidst nåede jeg dog kysten igen - et godt stykke nord for det sted, hvor jeg var startet. Jeg gik sydover langs kysten, og kom omsidet til den busk, hvor jeg havde gemt mit tøj.

Jeg begyndte, at tage mit tøj på, men nåede ikke langt, da der kom en svensk soldat med en hund gående langs strandkanten. Jeg lå helt stille, og de opdagede mig minsandten ikke. Det var formodentlig, fordi jeg havde opholdt mig i vandet et par timer, at hunden ikke kunne snuse sig frem til mig. Jeg klædte mig på, gik tilbage til Helsingborg, og rejste næste dag videre til Østra Ljungby til mine slægtninge. Efter nogle dage returnerede jeg til Stockholm, hvor jeg igen fik job hos Reimers.

Som så mange andre flygtninge i Sverige, skrev jeg til Christmas Møller i London og forklarede min sag. I slutningen af november fik jeg svar, at han om kort tid ville tale med en mand, som

skulle tilbage til Stockholm fra London, og så ville de se, hvad de kunne gøre. Manden var Erling Foss, så nu var også han sat på sagen.

Gennem min onkel, tidligere nævnte søfartschef ved D.S.B., fik jeg meddelt hjem om min situation. Naturligvis kunne man også skrive hjem om det, mellem linierne, til familien. Men det var en langsom proces, idet breve var 1- 2 uger undervejs, idet de gik via Berlin for at blive censureret.

Ved et besøg i Sverige havde min onkel en hilsen med til mig fra viceadmiral Vedel, der ville prøve at gøre noget, "hvis der blev lejlighed dertil". Der var jo mange illegale forbindelser over Sundet, netop udført af Marinens folk, hvorfor Vedel's assistance sikkert hurtigt er kommet frem. Når man bagefter kender viceadmiralens indstilling til "Søridderen"-affæren, er jeg mere end taknemlig for hans hjælp.

Omkring nytår 1944/45 blev der nedsat et 3-mands udvalg i Stockholm til at behandle specielle tilfælde, om optagelse i Polititropperne. Der blev "Søridderen" også behandlet. Baseret på dette udvalgs indstilling, og ved Vedel og Christmas Møllers hjælp, lykkedes det mig omsider at blive indkaldt.

Men inden da, var jeg ved at komme i klemme i systemet. Gennem en eller anden, som jeg har glemt navnet på, blev jeg henvist til oberstløjtnant S.A.Andersen, som skulle kunne hjælpe mig. Omkring 1' december gik jeg op på hotel Castle i Stockholm, og besøgte S.A.Andersen, der nok mente, at kunne bearbejde general Knudtzon.

Nogle dage senere skulle jeg -også på hotel Castle- besøge en ingeniør Finn Henriksen, som jeg havde været sammen med hos mine slægtninge i Østra Ljungby, og også truffet før i Stockholm, når han var på legal forretningsrejse fra Danmark. Han var nu permanent i Sverige, da han var med i forskellig illegalt arbejde, og tyskerne nu, havde fået et godt øje til ham.

Idet jeg går ind på hotel Castle for at besøge Henriksen, møder jeg på trappen S.A.Andersen, der spørger om det er ham, som jeg skal besøge. "Nej, det er ingeniør Henriksen". Overfor dette svar så Andersen helt forkert ud i ansigtet. Nå jeg fortsatte op til Finn Henriksen, og spurgte ham, om han kunne fortælle mig, hvorfor S.A.Andersen reagerede så mærkeligt. Svaret var "Jo, jeg er lige blevet udvist af Stockholm Len".

Bag dette lå, at en "studie-gruppe" bestående af bl.a. løjtnant K. Hedegaard-Broch, politifuldmægtig Vilh. Leifer, kaptajn P. Sæbye, en hr. Bjerregaard og Finn Henriksen prøvede, at starte deres egne polititropper, idet de ikke var tilfreds med general Knudtzon, som de ikke syntes var aktiv nok. Selvom "studie-gruppen" havde særdeles gode forbindelser til det svenske efterretningsvæsen, lykkedes det dog for Knudtzon, at få dem udvist af Stockholm til ophold i hvert sit len.

Senere lykkedes det ved svenskernes hjælp, at få de to parter forligt. Dette skete ved en fest på "Bacci Wapen" i Stockholm, som er beskrevet i Omar Magnergård's bog "I andra världskrigets skugga" (1985), en fest, der også er nævnt i Ebbe Munck's bog "Døren til den frie Verden". Festen skal have været mere end animeret, men da var vi nået frem til april 1945.

Næste gang at jeg kom på hotel Castle, var det for at besøge S.A.Andersen. Han sagde, at han netop havde været på besøg hos general Knudtzon, som bad ham skaffe yderligere 1200 mand til politi-tropperne. Andersen havde sagt: "Jeg har den første, det er Jørgen Møller". Generalens svar kom omgående: "Nej". Men S.A. Andersen ville prøve at arbejde videre med sagen.

Også en fagforeningsmand Emil Nissen var jeg ude at snakke med, et eller andet sted på vej til Drottningholm. Han havde taget flere dyster med generalen.

Som sagt, gik min sag efterhånden i orden. Erling Foss meddelte mig det underhånden og han skrev bl.a. "...jeg tør nok sige, at De har været energisk, og ikke givet op".

Da Christmas Møller kom til Stockholm fra England i februar 1945, og flyttede ind på hotel Castle, gik jeg op og takkede ham. Han gik med stok, idet det blev sagt, at han var kørt ned af en taxa i London. Sandheden var, at hans fod var kommet til skade, da han ville lære, at springe ud med faldskærm.

Da jeg kom ind på hans værelse, sagde jeg: "Mit navn er Jørgen Møller", hvortil han svarede: "Ja, mit er Christmas Møller". Jeg takkede for hans hjælp med hensyn til politi-tropperne. Desuden beklagede jeg mig over dansk militær i Sverige. Hvad han svarede, husker jeg ikke, men det var som om, at han ikke havde høje tanker om nogle af officererne. Alt imens vi talte sammen, skiftede Christmas skjorte, han skulle til et vigtigt møde om aftenen. Da jeg gik ud af døren, sagde han: "Farvel, desertør Møller".

Så mange år efter, kan man jo bedre se, de to kræfter man var kommet i klemme mellem. Militæret, der gik ind for "ro og orden"

og frihedsbevægelsen (der havde smagt mere krudt), som ville hjem at slås med tyskerne.

Ad en smalsporet jernbane kørte jeg så den 15' marts 1945, sammen med nogle andre civile gennem Smålands skove til en station, der hed Konga, hvorfra vi blev kørt per lastbil til Sofielund-lejren, for at gøre tjeneste i de danske polititropper, den danske Brigade.

----O----

Den danske Brigade.

I Sofielund-lejren kom jeg til 5' bataillon, 1' kompagni. Chefen hed kaptajn T. Wagn. Vi var den tunge bataillon, og jeg kom til at gøre tjeneste ved en 37 mm Bofors kanon. Det var nok mere, end polititropper ellers var udstyret med. Der var et vældigt sammenhold mellem officerer og menige, da vi jo alle så hen til den dag, da vi skulle hjem og smide tyskerne ud af landet. Det var svært, at se på hvilken måde, at det ville ske, men da vi også var en del af Montgomery's 21' Army Group, måtte der jo være en mening med uddannelsen.

Jeg kom sent ind, så det meste af vinteren var overstået. Men det var jo ikke min skyld, at jeg kom så sent ind. Mandskabet var af alle politiske farver, og naturligvis nogle kommunister. Man sang da også "I alle de riger og lande" på en melodi fra den røde brigade i den spanske borgerkrig. Melodien var ganske vist igen, taget fra en tysk soldatersang fra første verdenskrig.

Udrustningen var mest fra Sverige, men også noget fra Danmark, England, U.S.A. og sogar Tyskland. Håndgranaterne var tyske, og forsynet med hagekors.

Lejren havde to svenske kontrolofficerer. Der var derfor også, to flagstænger på paradepladsen. En til det danske, og en til det svenske flag. Det var næsten umuligt, at få det svenske flag, lige så hurtigt op, som det danske.

Smålands skove er grantræer blandet op med nåletræer, dertil store sten ind imellem. Det var ensformigt, men det fik man ikke tid til at tænke på. Vi trak rundt med vores kanon, og fik jo en god fysisk træning. Vi marcherede engang 25 km med fuld oppakning. Efter et par timer holdt vi hvil for at spise de medbragte "klemmer". Man var træt og svedig, og slog sig ned i en grøft. Da en soldat tog sin madpakke ud af rygsækken, viste det sig, at en af hans

kammerater, havde lagt tre brosten øverst. Det er jo først morsomt mange år efter.

Der var naturligvis en stor procentdel jøder, og mange af dem var formidable til at underholde i fritiden, og holde humøret oppe. De kunne ellers nok have bekymringer nok. En dag var der telefon fra Malmø til en af dem. Lidt efter kom han tilbage, og sagde at han lige havde talt med en slægtning, der netop var kommet fra Danmark til Sverige med en Røde Kors transport, der kom fra Tyskland. Vi stod helt uforstående overfor denne nyhed, da der intet måtte fortælles i svensk presse og radio om Bernadotte-hjælpeaktionen. At der var stor glæde, siger sig selv.

Nogle fagforeningsfolk havde travlt med at stille krav og formulere regler. En sagde en dag, at nu var klokken 12, og der skulle være pause, men han fik hurtigt at vide, hvor han befandt sig. Alle sociale lag var repræsenteret, hvilket man erfarede en dag, da en ung mand kom ind fra vaskerummet og sagde: "Hvem er det, der har brugt min neglebørste ?. Det er noget griseri". Hvortil blev svaret: "Det hedder svineri, du er vel ikke fra Gentofte ?".

En enkelt uofficiel soldatersang handlede om svenskerne. Et vers sluttede med "--arbejde gider vi ikke, hvad har vi svenskerne til ?". Somme tider, var man lidt hård ved svenskerne, det var helt uden grund. Ihvert fald danske flygtninge havde meget, at takke Sverige for.

Vedrørende Sveriges neutralitetspolitik, kom Christmas Møller ved sit besøg i Sverige i februar 1945, med en udmærket udtalelse til en svensk avis, hvori han sagde, at Sverige jo ikke kunne gøre for, at de ikke var blevet angrebet den 9. april af tyskerne. Hvad ville Danmark ikke have givet af indrømmelser denne dag, hvis de kunne have undgået at blive besat ?.

I mit kompagni bestod uniformen endnu af skidragt plus skråhue med kokarde, samt stålhjelm (svensk) med dansk mærke. Vores "battle dress" fik vi først, efter vi var kommet til Danmark.

Endelig den 24. april brød vi op fra Sofielund og samledes med mandskab fra de andre 4 lejre i en teltlejr i Skåne, 30 km vest for Malmø, ved en Herregård, der hed Håckeberga.

Grantræerne var nu afløst af bøgetræer, der var ved at springe ud, og der var anemoner i skovbunden. Humøret og spændingen steg betydelig. Den 25. april blev vi inspiceret af den britiske general H. Dewing. Bremen faldt 26. april, og de engelske tropper

nærmede sig Hamborg.

Endelig den 4' maj ved 22-tiden, fik vi at vide, at B.B.C. i sin nyhedsudsendelse til Danmark klokken 20.30 havde sagt, at tyskerne i Danmark havde overgivet sig til general Montgomery.

Da faldt stemningen i lejren til nul. Vi lå i vore telte og diskutererede situationen. Pludselig var der én, der stak hovedet ind og råbte: "Der er uddeling af lange næser ved lægeteltet." En inde i teltet sagde: "...nu har de allerede stået i kø foran socialkontoret i København en time, og vi er ikke kommet videre".

Senere gik jeg en tur rundt i lejren, der var stadig ikke givet ordre om opbrud, jeg talte med en sergent, der sagde til mig: "Nu har jeg været med den 9' april, skød ikke et skud. Jeg var med den 29' august, skød ikke et skud. Nu er jeg med den 4' maj, og skyder ikke et skud. Nu vil jeg ikke være militær længere."

Jeg talte også med dirigenten Erik Tuxen, der var lastbilchauffør. Han sagde, at han ville helst ikke hjem til et København, hvor kun skorstenspiberne stod tilbage, hvilket jeg gav ham ret i.

Klokken 23.55 blev der givet ordre til afgang til Helsingborg. Turen dertil foregik i silende regn, men den 5' maj om formiddagen ankom vi med færgen til Helsingør i solskin, hvor vi fik en velkomst, som vi sent vil glemme.

-----o-----

"Søridderen"s hjemkomst, 11' marts 1943.

Efter landsætningen ved Arildslåge af de ti mand, sejlede "Søridderen" ud fra svensk terretorialfarvand, for at sejle til flådestationen i København. Skibsradioen var ikke mere ødelagt, end at telegrafisten kunne meddele til København, hvad der var sket.

Ministrygeren fik ved ankomsten til flådens leje ordre til, at lægge sig udenpå "Hvidbjørnen", der lå udenpå "Peder Skram" ved mastekranen.

På "Hvidbjørnen"s dæk stod chefen for Kystflåden, kommandør P. Ipsen, stabschefen kommandørkaptajn Kjølsten og andre officerer. Desuden underofficerer og menige iført stålhjelme og bevæbnede med revolvere og gummiknipler !

Tænk om der var vist samme energi den 9' april !--Nå, vi sad heldigvis i sikkerhed i hæktet i Helsingborg.

"Søridderen"s besætning blev stillet op på agterdækket, og kommandør Ipsen fulgt af andre officerer kom ombord. Ipsen meddelte, at skibet og dets besætning var under arrest, og at det var "besætningen forbudt under nogen form at sætte sig i forbindelse med land, ethvert sådan forsøg ville blive slået ned med alle midler". Under denne parol havde Ipsen hele tiden hænderne i kappelommerne.

Bagefter gav orlogskaptajn Prip på Kystflådens kontor en mundtlig beretning til kommandøren. Ipsen udtalte, at affæren var den alvorligste sag, søværnet havde haft siden E 13 -episoden i august 1915, da en britisk undervandsbåd strandede på Svaneklapperne ved Saltholm, og blev beskudt af tyske torpedobåde, inden danske krigsskibe nåede at gribe ind.

Prip mente dog, at 9' april ikke kunne overses, hvor et tysk transportskib var sejlet ind til København, forbi en række kystforter, uden at kystdefensionen havde foretaget sig noget. Chefen for kystdefensionen denne skæbnesvangre dag, var netop kommandør Ipsen.

Senere blev Prip i en bil, under ledsagelse af kommandørkaptajn Kjølsten, en kaptajnløjtnant samt en værnepligtig chauffør kørt til Marineministeriet i Slotsholmsgade. Undervejs sagde Kjølsten til Prip: "Hvorfor Fahden, sejlede de dem ikke i sæk, da de var på vej mod land?".

Hos viceadmiral Vedel aflagde Prip igen rapport. Samtidig benyttede Prip lejligheden til, at beklage sig over, at chefen for Kystflåden havde behandlet officerer og mandskab på "Søridderen" som forbrydere og referede de forholdsregler, der var taget, og tonen der var blevet anvendt. Vedel sagde, at forholdsreglerne var overdrevne.

Til mig har Prip senere fortalt, at Vedel om Ipsen havde sagt: "Ja, han er bims". Og som Prip sagde til mig: "Kan De ikke høre Vedel sige det?".

Hele sagen blev behandlet af auditøren, og den 13' maj blev afskedigelsen overrakt Prip af viceadmiralen. Som begrundelse henvises til Tjenestemandslovens § 61: "--tjenesteforseelse, der svækker den for stillingen nødvendige agtelse og tillid." Afskedigelsen var uden nåde og med halv pension, og med virkning fra 31' maj 1943.

Afgørelsen var helt Vedels, og var ikke på nogen måde sket under tysk tryk. Dette meddelte Vedel også i en parol på Søofficersskolen den 20' maj, hvor han blandt andet sagde: "Mellemkrigstiden har af mange grunde virket sløvende og nedbrydende på den militære moral disciplin etc. etc. ".Jeg mener ikke, at det havde noget med sagen at gøre, det var forholdene under besættelsen, der var årsagen.

I sommeren 1945 blev kommandørkaptajn H. Bonde bedt om, at skrive en redegørelse om sagen for Marineministeriet. Heri skriver han bl.a., at "man mangler fortilfælde". Der bliver også gjort en sammenligning med mytteriet på "Bounty" i 1789, hvor kaptajn Bligh bliver overmandet og tvunget bort fra sit skib af førstemathen Christian og andre af besætningen. Dette forhindrede ikke Bligh i senere, at få andre kommandoer. Ja, han oplevede ialt 3 mytterier, og endte alligevel som viceadmiral.

Mine oplevelser på "Søridderen", bekræfter lighedspunkter med "Bounty", idet der i begge tilfælde var en leder plus nogle, der gik helt med, nogle delvis, nogle der skiftede mening - og endelig de inaktive.

Med hensyn til tyskerne, aflagde viceadmiral Vedel og orlogskaptajn S.E.Pontoppidan den 11' marts besøg på hotel Phoenix i Bredgade hos Admiral Dänemark (adm. Mewis), og rapporterede, om det skete.

Om aftenen sendte Mewis telex til Oberkommando der Marine, Seekriegsleitung, Abwehrstelle, Truppenbefehlshaber Dänemark (von Hanneken), hvor man bl.a. pointerede:

Admiral Vedel anså det for et "Einzelfall".

Prip vendte tilbage med sit skib, og er straks frakommanderet.

Krigsretsundersøgelse straks indledet.

Alle ombord, undtagen de 3 implicerede, vendt tilbage.

Derfor kan man have fuld tillid til det danske søværn.

Dr. Best er underrettet, og man har bedt den danske regering, om at kræve de 10 mand udleveret fra Sverige, da man må anse dem som kriminelle.

Dette med "Einzelfall" holdt dog ikke så længe, idet motorbåden "Fandango" stak til Sverige den 6' juli med 9 mand. Desuden kutteren "Marie" den 2' august med mindst 2 mand. Herudover havde man på bevogtningsfartøjet "Sølen" planlagt en flugt til den 11'

august, men dette blev opdaget - efter hvad der fortælles - da en gast skrev hjem : " I overmorgen stikker vi til Sverige ", hvorefter familien ringede Marineministeriet op. "Sælen" blev straks kaldt ind fra Sundet til Flådestationen. De skyldige blev puttet i "Stenhuset" (Holmens arrest). Den 29' august, blev de skyndsomst lukket ud, og alle papirer ødelagt.

"Søridderen" affæren gav dog ikke de store tyske reaktioner, som man måske havde kunne vente. Det hænger i nogen grad sammen med, at general von Hanneken på dette tidspunkt blev desavouret i Berlin, i forhold til Dr. Best, hvorfor det blev denne sidstes mildere kurs, der blev bestemmende. Sagen blev derfor en tilføjelse til en "aide-mémoire" - en note- , der den 14' april blev overrakt udenrigsminister Scavenius af Dr. Best.

Noten blev oprindelig udarbejdet omkring 1' marts, og drejede sig om dansk militærs tysk fjendtlige holdning, men var aldrig blevet sendt. Nu fik den følgende tilføjelse:

"Tilfældet med den danske minestryger "Søridderen" giver anledning til at gøre opmærksom på, at alle enheder i det danske forsvar er forpligtiget til, at undertrykke mytteri og sabotage med alle midler, ligesom enhver anden handling, der er rettet mod anordninger givet af den danske regering og mod sikkerheden for de tyske tropper i Danmark".

Ved en audiens den 15' april afleverede Dr. Best samme note til kronprins Frederik.

Prip fik snart efter sin afskedigelse, arbejde i rederiet C.K. Hansen, for senere -efter krigen -at blive direktør for Dansk Decca.

Sagen blev taget op igen efter krigen, og Prip fik valget imellem, at indtræde i linien igen eller gå over i reserven, og beholde sit civile job. Prip valgte det sidste.

Nogle af Prip's kolleger mener, at han burde have handlet anderledes den 10' marts. Skulle han have lade sig skyde ?. Det var situationen ikke blevet bedre af. Hvis han havde kunnet overmande de 7 civile, plus de 2 implicerede, skulle han så udlevere de 7 til dansk politi. Det danske politi var uden tvivl blevet tvunget til, at udlevere Krølle og sandsynligvis flere til det tyske politi. Hvordan ville Prip have klaret det efter 5' maj ?. Hvilken skæbne ville være overgået dem, der var blevet udleveret til tyskerne ?.

Situationen var mere kompliceret, end den danske officerer kom ud for den 9' april 1940 og 29' august 1943. Dem, der bebrejdede Prip for hans mangel på initiativ, gav ikke noget godt eksempel på initiativ på den førstnævnte dato.

På et dansk krigsskib sker i 1943 et "mytteri". Officererne ved ikke, hvor mange civile, der er kommet ombord, eller hvem de er. Man ved ikke, hvor mange af besætningen, der er med. Måske dem alle ?. I en parol den 23' marts 1943 til Kystflåden fra kommandør Ipsen tales om "flagets ære", "koldblodighed, uforfærdethed og resolut optræden" - og om de 7 civile - "gangster-udrustet bande",

Man glemmer helt situationen i landet: Vi er besat af Tyskland, hær og flåde er under tysk kontrol. Hver dag dør allierede soldater ved fronterne, hver dag drukner allierede søfolk i en kamp for at befri Europa. Frivillige danskere er med på allieret side i denne kamp for at befri Danmark. Imens sidder man herhjemme, og taler om "flagets ære", ser på paragraffer, alt uden hensyn til den krig, der er igang.

Enkelte danske officerer deltog før 29' august 1943 i kampen mod tyskerne - i Storbritanien og i Danmark. Resten kom først med senere. Hvad villè de sidste kunne have gjort for en indsats, hvis tyskerne havde sendt dem til tyske fangelejre efter 29' august ?. Netop tidlig i august 1943 var 1600 norske officerer sendt til fangeskab i Tyskland.

Efter krigen blev "Søridderen"-affæren taget op af auditøren, og Frùhstùck kaldt til forhør, og sagen blev gennemgået igen. Sagen blev imidlertid henlagt - "da det er politisk ugørligt at rejse sagen".

Selv blev jeg, efter min hjemsendelse fra Den danske Brigade, i juni 1945 kaldt til personelkontoret på Holmen, hvor kommandørkaptajn H. H. Kaalund meddelte mig, at han var bemyndiget af viceadmiral Vedel til at sige, at jeg var hjemsendt pr. 11' marts 1943, og jeg fik udleveret min orlogsbog i overensstemmelse hermed.